

№2 Жалпы дәрігерлік практика кафедрасы

СӨЖ

Тақырыбы: Сау және жаңа туылған балаларды патронаждау. .

Орындаған: Әріпбай Ш.С.

5-035 топ ЖМФ

Тексерген: Дильдабекова А.С.

Қарағанды 2015 ж

Жоспар:

Кіріспе

Негізгі бөлім

- Алғашқы дәрігерлік-мейірбикелік патронаж
- Нәрестені қарап тексеру
- Нәресте организмнің өмірге бейімделу ерекшеліктері
- Нәрестенің бейімделуінде емдеуді қажет етпейтін туындайтын жағдайлар
- Қимыл-қозғалысы мен психикасының дамуы
- Жаңа туған нәрестеге уйде күтім жасау
- Шынықтыру шаралары
- Қорытынды

Қолданылған әдебиеттер:

Кіріспе

- Дені сау жаңа туылған нәресте –анасының жүктілік және босану кезінде асқынулары болмаған сау анадан туылған, Апгар шкаласы бойынша 8-10 балдық бағамен, дене салмағы 2.5-4 кг, бой коэффициенті 45-55 см, бейімделу кезеңі қалыпты өткен, алғашқы дене салмағының максималды жоғалтуы 6-8% көп емес , перзентханадан 3-4 күндері шығарылған сау балаларды айтады.
- Нәресте перзентханадан шығарылған соң балалар емханасы бақылауға алады. Перзентханадан шығарылған мәліметтер күнделікті емхананың нәрестелерді тіркеу журналына жазылып және сол күні оларды бөлімшелік дәрігерге береді.
- Дәрігерлік-мейрбикелік патронаж анасының қай мекен жайда тіркелуіне байланыссыз жүргізіледі. Бул жас топтарындағы балаларға – дәрігерлік-мейрбикелік патронаж жүргізу болып табылады. Егер нәрестенің дені сау болса алғашқы үш тәулікте, ал егер нәресте баланың денсаулығында ауытқулар немесе туратын жерінің жағдайы қолайсыз болса биринши таулікте патронаж жүргізіледі.

Алғашқы дәрігерлік-мейірбикелік патронаж

- Бөлімшелік дәрігер анасынан сурау арқылы, босануға дейінгі патронаждар мәліметтерін және нәрестенің алмасу картасындағы мәліметтерді қолдана отырып әлеуметтік, генеологиялық және биологиялық анамнезді нақтылау керек.
- Нәрестенің тамақтануына ерекше назар бөлінеді.
 - Нәрестені емізудегі қиындықтар мен мәселелерді анықтау үшін анасының баланы омырау емізу туралы білуі мен дағдыларын бағалайды.
 - Ана сүтінің бездерін қарап тексереді.
 - Қажет жағдайда келесі нұсқаулар беріледі
 - баланы қалай дұрыс орналастыру және омырауға салуды;
 - Баланы таулігіне қанша рет емізу керек екені жайлы;
 - Емізіктерді және оны қалай пайдалану керек екені және т.б;

Нәрестені қарап тексеру

- Дене күтімі
- Емшектегі баланың әсіресе жаңа туған нәрестенің терісі үлбіреген жұмсақ келеді де, ол тез жарақаттанады. Сондықтан дұрыс күтілмеген жағдайда тері қатпарлары базданып іріндей бастайды.
- Сүйек тканьдерінде тұз аз болғандықтан, олар шеміршек тәрізді майысқақ болып келеді де, сәбидің күтімі дұрыс болмаса (мысалы, егер баланы жастыққа отырғызса, аяғына ерте тұрғызса), тез қисаяды.
- Сәбидің бас сүйегі онша жетілмей туады, бас сүйектің қосылған жігі жұмсақ, былқылдап тұрады. Оны еңбегі деп атайды. Ол балаға 9—14 ай толғанда катады.
- Емшектегі баланың басы үлкен болады:
- жаңа туған нәрестенің басының шеңбері 34—36 см;
- бір жастағы баланың басы 45—46 см.
- Қолы мен аяғының ұзындығы бірдей, ал бойының ұзындығына қарағанда аяғы біршама қысқа келеді.

Дене температурасы

Ересектердің температурасына қарағанда емшектегі нәрестенің температурасы $0,3—0,4^{\circ}\text{C}$ жоғары болады. Олар сыртқы температураның өзгерісін тез сезінеді, тіпті оның әсерімен сәбидің денесінің температурасы да өзгеруі мүмкін.

Тыныс алуы

Емшектегі баланың өкпесі мен тыныс алу бұлшық еттері онша жетілмегендіктен, олар ауаны ересектерге қарағанда екі есе көп қажет етеді, өйткені олардың тыныс алысы жиі, біркелкі емес.

Бала бір жасқа толарда өкпесі мен тыныс алу бұлшық еттері жетіледі, тыныс алысы сиреп, тереңнен тыныстайтын болады.

Жүрек тамырлары

Жаңа туған нәрестенің жүрек тамырларының жүйесіне күш көп түседі.

Баланың тамыр соғуы жиі өзгеріп отырады (мысалы, бала қатты жылаған кезде минутына 160—200 рет соғатын болады).

Нәрестенің өсуіне қарай оның күре тамырының қысымы арта түседі:

3 айлығына дейін оның мөлшері орта есеппен сынап бағанасымен 75/50 мм;

9—10 айлығында—90/65 мм-ге жетеді.

Тісінің шығуы

Тіс жару барысы:

дені сау бала 6—8 айлығында тіс жарады (төменгі екі тісі);

8—10 айлығы аралығында үстіңгі 4 тісі;

бір жасқа толғанда тағы да төменгі 2 тісі, сөйтіп 1 жасқа толған балада 8 тіс болады.

Тіс шығу кезінде асқазанның бұзылғаны (іш өту, тәбеті қашу, аузынан сілекей ағу), қызыну, мазасыздану, ыстығы көтерілу, ұйқысы қашу сияқты процестер байқалады. Бірақ мұндайда ем қолданудың қажеті жоқ.

Баланың организмі кешеуілдеп, жәй өскенде, әсіресе мешел баланың тістері

Нәресте организмiнiң өмiрге бейiмделу ерекшелiктерi

Ишек құрылысы органдарының жүйке жүйелерінің толық жетілмегендіктен, сәбидің дүниеге келген алғашқы айларында асты дұрыс қорыта алмауы: құсуы, іші кебуі, кекіруі, дәретке жиі отыруы т. б. мүмкін.

Кейде бала емшек емгенде өңешіне ауа кетсе шашалады, кекіреді, құсады.

Бала емшекті жиі емсе, оның денсаулығының жақсы болғаны.

Кез келген аурудың алғашқы белгісі — сәбидің бей-жәйлікке түсуі немесе емшектен бас тартуы.

Емшектегі бала алғашқы апталарда дәретке тәулігіне 4—5 рет, ал жыл аяғында 1—2 рет отырады. Нәресте туғаннан кейін алғашқы 3 күн ішінде кіші дәретке онша көп отырмайды (тәулігіне 4—5 рет), бірақ алғашқы аптаның аяғында, 2-аптаның ортасында тәулігіне 20—25-ке дейін кіші дәретке отырады да, жасқа толарда ол 15—16 ретке дейін азаяды.

Нәрестенің жүйке жүйелері толық жетілмей, жұтыну, есінеу т. б. шартсыз рефлекстерімен туады ауруға, ыстық, суыққа реакция).

Сәби жарықты жақсы сезінеді, бірақ естуі нашар болады.

Емшектегі бала тез қалжырайды, сондықтан ол тәулігіне 17—18 сағаттан кем ұйықтамауы керек.

Сәбидің организмi анасынан алған иммунитеттің арқасында кейбір инфекциялық ауруларды қабылдамайды.

Сонымен бірге баланың организмінде ірің тудыратын көптеген микробтарға қарсы тұратын қорғаныс күштері жеткіліксіз болады, сондықтан емшектегі бала мұқият күтуді қажет етеді.

Нәрестенің бейімделуінде емдеуді қажет етпейтін туындайтын жағдайлар

- Оларға жататындар:

- дене массасының физиологиялық кішіреюі - бұл процестер барлық нәрестелерде алғашқы 3-4 күн ішінде байқалады. Сәбиді дұрыс тамақтандырып күткенде, баланың денесі 4-5 күннен кейін біртіндеп өсе бастайды да, 1-ші аптаның аяғы мен 2-ші аптаның ортасына қарай бастапқы өз салмағына теңеседі; терінің физиологиялық талаурауы - тері алғашқы 1-2 күн ішінде талаурап, қызарады. Бұл әсіресе баланың буындары мен өкшелерінде бірнеше сағаттан 2-3 тәулікке дейін созылады да, содан кейін түлей бастайды;
- токсикалық эритема (қызару) - терінің жалпы қызаруымен бірге пайда болатын әр түрлі бөрткен. Ол жаңа туған нәрестелерде көп кездескенімен, 2 тәуліктен кейін ешқандай залалсыз, өзінен-өзі із-түзсіз жоғалып кетеді;

- транзиторлық безгек - нәресте туғаннан кейін 3-4 күн ішінде, су алмасуының бұзылуы себепті, сұйық заттарды жеткіліксіз қабылдаумен байланысты пайда болады; мұндай жағдайда ыстығы 40°C -ге дейін көтерілуі мүмкін; бала мазасызданады. Ішінде сұйық жібергеннен кейін (қайнаған су, глюкозаның 5 проценттік ерітіндісі, шай) безгек басылады;
- жыныс кризі - баланың сүт бездерінің ұлғайғаны байқалады (жынысына қарамайды); кейде қыз баланың жыныс органынынан шырыш пен қан бөлініп шығады да, 2-3 күннен кейін тыйылады. Жаңа туған баланың жыныс кризі алғашқы 3-7 күн аралығында байқалады. Үлкендігі бұршақ дәніндей немесе түйе жаңғағындай бездер ойнамалы болады, ол аздаған ақшыл сұйықтан тұрады. Оның ісігі 2-3 аптадан кейін қайтады. Сондықтан емдеуді қажет етпейді; жиналған сұйықты қолмен сығып шығаруға болмайды. Сүт бездеріне инфекция түсіп, қабынуды болдырмас үшін тазалықты қатаң сақтау керек.

Қимыл-қозғалысы мен психикасының дамуы

- Қимыл-қозғалысы мен психикасының дамуы
- Нәрестенің ай сайынғы дамуындағы өзгерістер:
- 1 айлық бала тік көтерген кезде басын ұстауға тырысады;
- 2 айлығында етпетінен жатып, басы мен кеудесін көтереді;
- 3 айлығында етпетінен жатып, шынтақтап денесін көтереді, демеп ұстаса, жамбастап отырады, шалқалап жатып, бүйіріне аунап түседі, мойны қатайып, басын тік ұстайды;
- 4 айлығында қозғалысы ширап, жеңілдей түседі; бала көтерілгенде алақанымен жер тірейді, әрі-бері аунап түседі, шалқалап "көпір" жасайды, әр түрлі заттарды қолына ұстайды;
- 5 айлығында әлденеге сүйеніп отырады, қолтығынан демесе, тізесін бүкпей тұзу тұрады;
- 6 айлығында демеп ұстамай-ақ өзі құйрығын басады, немесе тік тұрып, аяғын басуға талпынады;
- 7 айлығында еңбектейді, өздігінен отырады, тізерлеп тұрады, қолынан ұстап демесе, аттап қадам басады, ойыншықтарын бір қолынан екінші қолына алмастыра алады;
- 8 айлығында өздігінен отырады, басын өзі көтере алады, бір нәрседен ұстап жүруге талпынады;
- 9 ай толғанда қаз тұрады және қолынан жетектесе қаз-қаз басады;
- 10 айлығында өздігінен отырып тұрады, үстелді айналып жүреді, бір қолынан ұстаса, алғашқы қадам жасауға талпынады;
- 11-12 айлығында бір қолынан ұстағанда жақсы жүреді, демеп ұстамай-ақ өздігінен жүруге талпыныс жасайды, сүйеусіз-ақ отырады, жерде жатқан затты тізерлемей жерден көтеріп алады.

Сана-сезімі мен тілінің дамуы

- Сана-сезімі мен тілінің дамуы:
- нәресте дүниеге келгеннен кейін 2-аптада-ақ оянғаннан кейін бірнеше минут көзін ашып жатады, қарны ашқан кезде жылай бастайды, саусағын сорады;
- анасы емізерде бетін солай қарай бұрып, аузын ашады, емуге ыңғайланып, жұтынады;
- 1 айлығында ширап, аяқ-қолын ербендетеді, басын жан-жаққа бұрады, түрлі-түсті заттарға көз тоқтатып қарайды;
- 2 айлығында дауыс шыққан жаққа мойынын бұрады, ашық түсті зат көрсетсе, емгенін тоқтатады, әр түрлі эмоциялық реакция пайда болады, өзіне қаратып айтылған сөзге езу тартып шалықтап, "гуілдейді";
- 3 айлығында дыбыс шыққан жақты сезеді де, сол жаққа бұрылады, кәдімгідей күледі;
- 4 ай толғанда заттың қозғалысын көзімен бақылайды, бөтен адамға жатырқап қарайды, іліп қойған ойыншықрады түрткілеп ойнайды, оларды ұстайды;
- 5 айлығында анасы мен туыстарын жақсы таниды, өзіне қаратып айтылған дауысты ажырата алады, іліп қойған ойыншық, сылдармаққа қолын созып ұстап, көпке дейін босатпайды;

6 айлығында ойыншықтарға көңіл аударады, оларды қолына ұстап көтеріп, бір орыннан екінші жерге алып қояды, сөз буындарын айтуға алғашқы талпыныс жасайды, қасықпен берген тамақты іше алады, тағамды көргенде аузын ашады;

7 айлығында айнадағы өз келбетіне қарай талпынады, көп уақытқа дейін уілдеп "сөйлейді", бір орында тұрған затты көзімен іздейді, қолда қолға ұмтылады, сөдің жеке буындарын ("ма-ма", "а-па") жақсы айта алады;

8 айлығында ересектердің өтінішімен үйреткен қимылдарды қайталайды, көзіне түскен затты қолына алуға немесе іздеп табуға тырысады, ойыншықтарға анықтап қарайды, бір-біріне соғады т.б.;

9 айлығында әр жерде жатқан ойыншықтарды іздеп табады, кейбір сұрағаныңды орындайды, ұсақ заттарды жинастырады, жәшіктегі ойыншықтарын алып ойнайды;

10 айға толғанда қарапайым сөздерді айта алады, атаған ойыншықты өзі іздеп табады, тыйым салғанды ұғады, жасырынбақ ойнайды (бетіне жаялығын бүркейді);

11-12 айлығында көптеген заттардың атауын біледі, 10-12 сөзге тілі келеді, дене мүшелерін айырып көрсете алады, көресткен және бұрын таныс әрекеттерді қайталайды, сондай-ақ жаңадан әрекеттер жасайды т.б.

Жаңа туған нәрестеге уйде күтім жасау

- **Баланы шомылдыру**
- Баланы шомылдыру үшін қажетті заттар:
 - 1) Кішкентай ванна (фаянс, эмаль немесе пластмаса)
 - 2) Қайнаған сумен шаюға арналған ыдыс
 - 3) Судың температурасын өлшеуге арналған термометр
 - 4) Бала сырғып кетпеуі үшін ваннаның түбіне орамал немесе төсеме
 - 5) Сүрту үшін үлкен жұмсақ орамал (тек қана сәбиге арналған)
 - 6) Жеке басының бұйымдары (кішкентай тарақ, жұмсақ сусабын, балаларға арналған сабын, мақта тампондары)
 - 7) Сәбидің киімдері, таза жаялық.
- Нәрестені алғашқы 5-7 күн ішінде ваннаға отырғызып шомылдырмай (кіндігі түскенше), тек күн сайын сабындап, жылы сумен жуындырады.
- Нәрестені шомылдыратын судың температурасы 35-36°C болуы тиіс; ал алғашқы аптаның ішінде судың температурасын бұдан да жылы жасайды (36-37°C).
- Бөбекті шомылдыратын бөлменің температурасы 20°C-дан төмен болмауы керек.
- 6 айға толмаған баланы ваннада 5 минуттан артық ұстауға болмайды, ал 6 айдан асқан соң 10 минут шомылдырады.

- **Кіндік бау қалдықтарын күту.**

Кіндік баудың қалдығы кірленіп кетпеуі және ертерек кебуі үшін күніне 2 рет жасыл дәрімен тазартып отыру қажет. Оның айналасы қызарып кеткен болса немесе кіндік жарасынан қандай да бір сұйықтықтар бөлініп жатса, педиатр көмегіне жүгіну қажет. Баланы шомылдыру. Баланы перзентханадан келген күннің ертесінен бастап шомылдыра бастау қажет. Алғашқы күндерінен бастап, кіндік жарасы толық жазылғанға дейін, баланы қайнатылған және қызғылт түсті марганцовка қосылған суда шомылдырған дұрыс.

- **Баланың терісін күту.**

Баланы күнде жуындыру қажет. Алғашқы 6 күн бойы сәбидің бетін қайнаған сумен жуады. Әр көзін жеке мақта тампонымен шетінен ішке қарай сүртеді, одан соң бетін таза шүберек немесе жұмсақ орамалмен құрғатады. Мұрын тесіктерінің әрқайсысын ширатылған мақтамен тазартады. Баланың тырнағын өскен сайын алып отыру қажет. Сәбиді әр үлкен дәреттен кейін, міндетті түрде, жылы ағын сумен жуып-жаю қажет.

Шынықтыру шаралары

- Нәрестені алғашқы күннен бастап-ақ таза ауаға үйрету керек. Таза ауа тәбетін ашады, организмді шынықтырады, әр түрлі аурудай сақтайды. Емшектегі баланың денесі тез ысып, тез салқындайды. Сондықтан оның терісін температураның өзгеріс — құбылысына біртіндеп үйретеді. Баланы таза ауамен шынықтыруға өте мұқият қарау керек.

- **Баланы серуендету**

Жаз айларында туған балаларды әйелдер босанатын үйден шығысымен-ақ далаға шығаруға болады, ал қыста туған баланы ауаның температурасы 10°C -ден төмен болмаса, 2-3 аптадан кейін шығарады.

Алғашқыда 10 минуттан артық серуендетуге болмайды; ал бір айлық бала таза ауада 40 минут болғаны жөн. Кейін бірте-бірте 5-10 минуттан қосып отырады да, сәби 3 айға толғанда серуенге шығу уақытын күніне 4 сағатқа дейін (қыста) жеткізеді.

Суық уақытта 2,5-3 айлық баланы күніне 2-3 рет далаға шығарып тұру керек, бірақ барлығы 2 сағаттан аспауы тиіс.

Бүлдіршінді далаға шығарда ауа райына қарай киіндіреді.

• Ауа ваннасы

- Сәбиді шынықтыруды үйдегі ауа ваннасынан бастайды, онда емшектегі бала үшін оптималды температура 21—22С болуы тиіс. Баланы жөргектегенде көпшілік аналар тоңдырып аламыз деп, асығыстық жасайды, тіпті жаялықты алдын-ала радиаторға немесе пешке қойып жылытып алады. Мұның тіптен қажеті жоқ. Жылытылған жаялық баланың ауаға көндігуіне кедергі жасайды; суық көп тиеді. Бала бір-екі минут жалаңаш жатуы үшін жаялықты асықпай алмастыру керек — мұның өзі ауа ваннасына біртіндеп көшудің бастамасы болып табылады. Ауа ваннасын дұрыс қолдана білу балаға өте пайдалы және оның денсаулығына зиян келтірмейді. Жылдың суық кезеңінде ауа ваннасын бөлмеле, ал жылы уақытта — сыртта жасау керек. Баланы күніне 2—3 рет, алдымен 1—2 минутқа, кейін 3—5 минутқа жалаңаш жатқызу қажет. Ауа ваннасын біртіндеп күніне жарты сағатқа дейін созады. Тиісті жаттықтырудан кейін ауа ваннасының температурасын 20—18С-ға дейін азайтуға болады. Әлсіз баланың денесін біртіндеп жалаңаштайды; алдымен қолы мен аяғын, одан кейін беліне дейін, ақырында мүлдем шешіндіріп, жалаңаш қалдырады.

Массаж және гимнастика

● Массаж және гимнастика бала организмiнiң дұрыс өсiп-жетiлуiн қамтамасыз ететiн маңызды факторлар болып табылады. Массаж бен гимнастиканы 1,5—2 айдан кейiн бастауға болады. Жаттығу комплексi мен массаж жасау техникасы жөнiнде емханадағы учаскелiк дәрігерден немесе медсестрадан кеңес алып тұру керек. Массаж, гимнастика жасайтын бөлмелердiң жақсылан желдетiлуi, ауаның ондағы температурасы 20С-ден төмен болмауы тиiс. Жаз айларында барлық процедураны аулада, ал көлеңкелi жерде 20-22С температурада жасау керек. Массаж бен гимнастиканы биiктiгi 70 см-ге жуық столға бiрнеше қабат көрпе, клеенка және жаялық төсеп жасаған ыңғайлы. Жаттығуды тамақтандыруға 30 минут қалғанда немесе тамақтанған соң 1—1,5 сағаттан кейiн белгiлi бiр мезгiлде жасайды. Әр жаттығуды немесе массаж жасауды 2—6 рет қайталайды. Жаттығудың барлық уақыты 10—12 минуттай аспауы керек. Жаттығуды күнiне 2 рет қайталауға болады. Емшектегi балаға үйде жасалатын массаждың негiзгiсi — денесiн сылап-сипап, ысқылау. Массажды қолды батырмай, еппен жасау керек. Массаж жасағанда балалық қолы мен аяғын аздап бүгiп ұстайды. Емшектегi балаға гимнастика жасаумен шұғылданғанда қозғалыстардық дұрыстығына баса назар аудару керек.

Назар аударғандарыңызға
рахмет!